

Bacheloroppgave

VPL05 Vernepleie

Facebook som nettsamfunn for mennesker med
lettere psykisk utviklingshemming/

Facebook as a social network for people with mental
disfunktion.

Åvangen, Lisbeth

Totalt antall sider inkludert forsiden: 48

Molde, 26.05-2011

Høgskolen i Molde
Vitenskapelig høyskole i logistikk

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Kristin Vee

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

☒ ja ☐ nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

☐ ja ☒ nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

☐ ja ☐ nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

☐ ja ☒ nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 26.05- 2011

Antall ord: 11985

Forord

Facebook

Da du kom inn i dagen min
en ny dør åpnet seg
På vid gap mot et landskap
jeg aldri forestilte meg
Der ute fant jeg alle dem
jeg en gang kjente til
Du lot meg leve ut meg selv
som akkurat jeg vil

Da du kom under huden min
tankene forandret seg
De tenkte i nye baner
det ble så mye nytt for meg
Du lærte meg å leve
et liv jeg ikke levde før
Du viste meg en hemmelighet,
på andre siden av en åpen dør.

- Trond Rudslø

Innhold

1.0 Innledning	1
1.1 Tema og bakgrunn for tema	1
1.2 Hvorfor er temaet relevant for meg som vernepleierstudent	2
1.3 Formålet med oppgaven	2
2.0 Problemstilling	4
2.1 Problemstillingen for oppgaven	4
2.1.1 Begrunnelse for problemstillingen	4
2.1.2 Avgrensing av problemstillingen med definisjoner	4
3.0 Metode	6
3.1 Valg av metode(r) og begrunnelse	6
3.2 Klargjøring av egen forforståelse	7
3.3 Validitet og reliabilitet	7
4. 0 Teori	9
4. 1 Facebooks funksjoner	9
4.1.1 Facebooks utbredelse i Norge og verden for øvrig	10
4.1.2 Personvern	10
4.1.3 Nettvett	12
4.2 Sosial kompetanse	13
4.2.1 Sosialt nettverk	14
4.2.2 Krav og ressurser i sosiale nettverk	14
4.3 Lettere psykisk utviklingshemming	16
4.3.1 Eriksons psykososiale teori	16
4.3.2 Kognitiv fungering	17
4.3.3 Lettere psykisk utviklingshemmede og nettverk	17
4.3.4 Utstøtningsmekanismer og stigmatisering	18
4.4 Normaliseringstankegangen	20
4.4.1 Videreføringen av normaliseringstankegangen	20
4.5 Vernepleierens kompetanse	21
5.0 Drøfting	23
5.1 Facebook som nettsamfunn for lettere psykisk utviklingshemmede?	23
5.1.1 Mulighet for kontakt- økt sosialt nettverk	24
5.1.2 Aksept og synlighet – normalisering	25
5.1.3 Talenter og anerkjennelse, å bli lagt merke til av andre med Facebook	26
5.1.4 Liten aksept fra ”fellesskapet”	27
5.1.5 Lav mestring av sosiale krav- stigmatisering	28
5.1.6 Personalets ansvar?	28
5.1.7 Nettvett og kunnskap om personvern- utfordringer for bruker	30
5.1.8 Personalets handlingsalternativer	32
5.1.8 Etiske dilemmaer	33

6.0 Avslutning	35
6.1 Oppsummering	35
6.2 Konklusjon	36
6.3 Refleksjon	38
Litteraturliste.....	40
Selvvalgt pensum	40
Internettkilder	41

1.0 Innledning

1.1 Tema og bakgrunn for tema

Temaet for min Bacheloroppgave er Facebook. Bakgrunnen for temaet er at jeg er nysgjerrig på samfunnsutviklingen og hvordan sosiale medier, da Facebook, påvirker meg og ulike målgrupper jeg vil møte i jobbsammenheng. Jeg har i forkant undersøkt i pensum og artikler om det finnes mye stoff om Facebook i seg selv og om Facebook i forhold til ulike brukergrupper. Det ser ut til at det finnes lite om dette temaet, selv om det er svært aktuelt i dagens samfunn.

Personlig har jeg erfaring med Facebook først og fremst fordi jeg har en egen profil. Jeg har stilt meg kritisk til både min egen og andres bruk av profilen. Jeg har reflektert rundt innlegg som blir publisert, ulike grupper forskjellige venner er medlemmer av og jeg har i tillegg reflektert mye rundt hvem jeg viser at jeg er. En grunn til dette er nok at jeg er i ferd med å få en profesjonsutdanning. Helst trolig vil jeg komme til å arbeide offentlig, og av den grunn har jeg fått et nytt syn på det å ha offentlig profil med seg selv som privat person i sentrum. I utgangspunktet var det dette jeg ville skrive om, fordi jeg ser på det som viktig å være bevisst sine ulike roller. Fordi det så ut til at det ikke fantes spesielt mye teori om temaet, så endret jeg problemstillingen til det andre området jeg ville skrive om, og som nåværende problemstilling innebefatter. Dette fordi det i større grad er mulig å anvende pensumlitteratur som grunnlag for oppgaven.

Jeg tenker mye på brukere, som har en psykisk utviklingshemming, og som har profil. For eksempel i en bolig jeg arbeider i, har en bruker økt nettverket sitt etter at han fikk seg Facebook profil. Lenge besto nettverket hans av nær familie og miljøarbeidere i boligen, men etter at brukeren fikk profil, endret dette seg. Også etter opphold på folkehøgskole, fikk han mulighet til å holde kontakten med de fleste han hadde blitt kjent med og livet hans endret seg i stor grad sosialt.

Overnevnte eksempel om brukeren som fikk økt sitt nettverk er i mine øyne en heldig bruker som klarte anvende Facebook etter intensjonen. Men hvilke utfordringer for mennesker med psykisk utviklingshemming kan en Facebook profil skape? Gjennom

samtaler i kullet, på praksisplasser og på arbeidsplassen min, har det kommet frem at flere opplever at Facebook er blitt vanlig også for mennesker med psykisk utviklingshemming. Det er også kommet frem ulike eksempler på forskjellige hendelser av både positiv og negativ art. Jeg tror at det å ha en profil på nettsamfunnet er like viktig for mange med psykisk utviklingshemming og det ser kanskje ut til at det å ha profil, er blitt det ”normale” i dagens samfunn. Alle etiske spørsmål som har dukket opp rundt nettopp dette, utgjør bakgrunnen for at jeg har valgt Facebook som tema til min Bachelor oppgave.

Dette temaet ser jeg som nevnt på som svært aktuelt i dagens samfunn, der internett og sosiale medier virker å ha blitt svært utbredt blant barn, unge og også en del voksne. I tillegg virker det for meg, vel like naturlig, at en del mennesker med forskjellige diagnoser og utfordringer, ønsker å være del av ulike nettsamfunn og sosiale medier. Siden Facebook blir stadig mer utbredt, og flere og flere blir medlemmer, vil nok flere mennesker med lettere psykisk utviklingshemming også ta i bruk nettsamfunnet.

1.2 Hvorfor er temaet relevant for meg som vernepleierstudent

For meg som vernepleier vil temaet være relevant fordi internett og sosiale medier er populære aktiviteter blant barn, unge og voksne i dagens samfunn. I boliger for mennesker med lettere psykisk utviklingshemming kan det muligens på grunn av denne utviklingen, bli skapt en del nye utfordringer som jeg som vernepleier må forholde meg til. For eksempel vil det å være medlem av nettsamfunnet Facebook på en trygg og givende måte muligens kreve en del egenskaper og ferdigheter noen mennesker delvis har, eller kanskje også ikke innehar. Hvordan forholder jeg meg til dette, og hvordan skal jeg håndtere disse utfordringene? Å være bevisst nettvettregler og det de innebærer, er mulig noe flere må minnes på. Hvordan tilrettelegger jeg, og på hvilke områder kan det være nødvendig å forebygge på?

1.3 Formålet med oppgaven

Jeg vil gjennom oppgavens tema og innhold, forsøke å forstå og synliggjøre ulike utfordringer som ligger til nettsamfunnet Facebook, som kan overføres til mennesker med psykisk utviklingshemming. I tillegg vil jeg også forsøke å belyse både positive og negative følger medlemskap vil kunne gi disse menneskene, gjennom å drøfte ulike følger opp mot målgruppen. Den røde tråden vil gjennom hele oppgaven være hvordan jeg som vernepleier kan tilrettelegge for disse menneskene og deres bruk av Facebook og hvordan jeg kan være med på å forebygge eventuelle negative følger nettsamfunnet kan gi.

2.0 Problemstilling

2.1 Problemstillingen for oppgaven

”Hvordan kan Facebook gi positive og/eller negative følger som nettsamfunn for mennesker med lettere psykisk utviklingshemming?”

2.1.1 Begrunnelse for problemstillingen

Problemstillingen er valgt fordi den passer til temaet, til mine tanker og min forforståelse. Den gir meg mulighet til å komme med tenkte følger og utfordringer der jeg videre kan drøfte de opp mot målgruppen. Jeg har valgt en åpen formulering på problemstillingen, slik at jeg ikke ubevisst trekker inn forforståelsen min og lar den styre oppgavens innhold. Dette for å sikre validiteten og reliabiliteten til oppgaven.

2.1.2 Avgrensing av problemstillingen med definisjoner

Siden temaområdet Facebook er stort, har jeg avgrenset Facebook til *nettsamfunn*. Avgrensningen er først og fremst gjort fordi Facebook kan være så mangt for ulike mennesker. For at Facebook skal ha en funksjon i problemstillingen, og være aktuell for målgruppen har jeg avgrenset den til nettsamfunn. Jeg vil definere både Facebook i seg selv, nettsamfunn og samfunn. Skinstad (2008b:103) definerer Facebook som et digitalt sosialt nettverk der hovedhensikten er å holde kontakten med gode venner, og ta opp igjen kontakten med gamle kjente. I følge Brandtzæg & Heim (2007), defineres nettsamfunn som et samlingssted på nettet hvor brukerne først oppretter en profil og deretter kommuniserer med andre. Videre sies det at det også er vanlig å laste opp og dele bilder og/eller videoer, samt bli med i ulike grupper i et slikt nettsamfunn (Skinstad 2008a: 3).

Som det kommer frem i problemstillingen, har jeg avgrenset målgruppen til mennesker med *lettere* psykisk utviklingshemming. Avgrensningen er gjort fordi jeg vil tro at det er mennesker som kommer under denne betegnelsen, som innehar ferdighetene til å kunne anvende Facebook i størst grad. (Eknes 2003:11ff) definerer psykisk utviklingshemming

som en samlebetegnelse som innbefatter tilstander med ulike årsaker og svært forskjellige funksjonsforstyrrelser. I følge han brukes betegnelsen om personer som har betydelig svikt i sine kognitive funksjoner og at denne svikten kan forårsake sen utvikling både motorisk, språklig og kognitivt.

Forklaring på *lettere* psykisk utviklingshemmet har jeg valgt å hente fra NAKU, nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming. Ifølge kompetansemiljøet er det nå innen medisinen, vanlig å klassifisere psykisk utviklingshemming i fire kategorier. Lettere psykisk utviklingshemming er en av disse kategoriene. Utviklingshemmingen kan ha mange årsaker, som kromosomfeil, stoffskifte sykdommer og fødselsskader. Det er svært individuelt hvor mye hjelp og støtte den enkelte vil trenge. Jevnt over vil mennesker som kommer under kategorien *lettere psykisk utviklingshemming* trenge lengre tid til å lære og å utvikle kompensatoriske funksjoner. Abstrakte begreper kan være vanskelig, og for noen kan det være utfordrende å sette seg inn i hvordan andre tenker.

Kognitive ferdigheter/kognitiv utvikling innebærer i følge Bunkholdt (2003:57) fremvekst av begrep, logikk og tenkeevne, evne til å løse problemer av forskjellig art og å bruke språk. Utvikling av moral og samvittighet ligger også til kognitiv utvikling.

3.0 Metode

3.1 Valg av metode(r) og begrunnelse

I følge Dalland (2007:82) er kvalitative metoder, metoder som tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle. I tillegg nevner Dalland (2007:82) at kvalitative metoder benyttes for å få data som karakteriserer et fenomen. Oppgaven min vil i all hovedsak være en kvalitativ studie fordi jeg har gjort litteratursøk og litteraturstudie, for å fremskaffe den informasjonen jeg trenger for å beskrive og tolke problemstillingen.

Jeg har først og fremst anvendt fagartikler funnet på NORART som er en av bibliotekets mange søkemotorer. Som jeg nevnte i innledningen har det vært vanskelig å finne relevant stoff om Facebook i faglitteraturen, spesielt med tanke på den valgte målgruppen min. Av den grunn kommer jeg til å anvende mye pensumteori og lærebøker, nettopp fordi dette er grunnleggende teorier jeg kan underbygge oppgaven med, og som jeg videre kan drøfte og diskutere opp mot artiklene og problemstillingen. Nettverksteori blir sentralt, i tillegg til etikk og kommunikasjonsteori. Jeg kommer også til å bruke mine egne subjektive erfaringer og synspunkter.

For å gjøre rede for hvor stort Facebook er på landsbasis, har jeg anvendt en annen publikasjonstype for å innhente opplysninger. Opplysningene finnes på socialbakers.com, en internasjonal statistikk som innehar opplysninger om antall Facebook medlemmer i over 200 land. På socialbakers.com oppdateres opplysninger om vekst og nedgang i vekst rundt antall medlemmer. Fordi statistisk sentralbyrå ikke har disse opplysningene, må jeg se etter dem internasjonalt.

For å forankre oppgaven min i forskning og resultater rundt temaer som for eksempel misbruk eller antall barn som anvender sosiale medier, har jeg brukt allerede eksisterende undersøkelser hentet fra pensumbøker. Statistikkene og undersøkelsene som er gjennomført fra før av, tenker jeg er med på å underbygge teorier og mine egne vinklinger i oppgaven, siden det på noen områder i oppgaven styrker den at jeg har med forskning

med resultat i tall. Dette fordi jeg ser at faglitteratur ikke er tilstrekkelig når det er viktig å vite ”hvor mange”, ”hvor mye” eller for å finne gjennomsnitt.

3.2 Klargjøring av egen forforståelse

Først og fremst går jeg inn i dette arbeidet med en forforståelse om at det finnes mange brukere av Facebook i dag, med lettere psykisk utviklingshemming og at dette vil gi dem utfordringer. Jeg tenker da spesielt på utfordringer i forhold til personvern, kommunikasjonskompetanse og om de kanskje kan være mer utsatt for mobbing og misbruk. Dette er tanker jeg har ut i fra egne erfaringer og også noe teori, som har hatt hovedfokus på diagnosen lettere psykisk utviklingshemming og ferdigheter som er reduserte på grunn av den. Jeg ser at de kan forme hva jeg velger å ha med som viktig i oppgaven min gjennom temaer og i diskusjoner. Jeg går også inn i arbeidet med oppgaven, med tanker rundt de positive følgene det vil gi, å være medlem og aktiv bruker av Facebook. Dette vil også være avgjørende for hva jeg velger å ta med under dette punktet, og jeg tror nok at mye kommer av mine erfaringer i yrkesutøvelse.

Som jeg har nevnt i innledningen har jeg eksempler fra yrkesutøvelsen som kan være med på å belyse problemstillingen min. Det har vært en svært gjennomtenkt prosess ved utvelgelse av eksemplene for oppgaven. Dette fordi de på den ene siden kan belyse problemstillingen og styrke de følgene jeg eventuelt kommer frem til, mens de på en annen side er subjektive betraktelser sett ut i fra mine erfaringer og mitt ståsted. På bakgrunn av at jeg er tydelig om at det er mine betraktelser og ikke brukernes, både i dette kapittelet og også der de fortelles i teksten, har jeg kommet frem til at de ikke påvirker oppgavens validitet og reliabilitet. Av den grunn har jeg valgt å ta dem med som en naturlig del i drøftingen.

3.3 Validitet og reliabilitet

Overnevnte er faktorer som på den ene siden kan påvirke oppgavens validitet som betyr gyldighet, og oppgavens reliabilitet, som står for relevans (Dalland 2007:48). For å forebygge at oppgaven i stor grad blir farget av hva jeg synser og tror, så tenker jeg at det

viktigste er at jeg har lest meg opp og fått kunnskap rundt temaet jeg skal skrive om. Slik blir områder i oppgaven enten nye ut i fra ny kunnskap, eller relevante fordi jeg gjennom ulike metoder finner teori som bekrefter mine forforståelser som jeg da kan bygge videre på. Slik blir det jeg skriver mer sannsynlig, gyldig og relevant. Jeg må imidlertid være observant på at jeg er kritisk til kildene jeg bruker, og til hvordan jeg selv kan legge føringer for metodene. Dette er også med på å kunne gjøre oppgaven mer eller mindre relevant og gyldig.

4. 0 Teori

Den teoretiske overbyggingen jeg har valgt for oppgaven min springer ut i fra nettverksteori, med fokus på sosialt samfunn og nettsamfunn for lettere psykisk utviklingshemmede. Jeg velger i tillegg en hermeneutisk tilnærming, siden jeg kommer til å tolke teoriene og forstå de ut i fra målgruppen og Facebook som nettsamfunn med de funksjonene som hører til.

Ut ifra problemstillingen, er det flere ulike teorier som blir relevante. Jeg kommer først og fremst til å ta utgangspunkt i nettverksteori og kommunikasjonsteori, i og med at Facebook som nettsamfunn, naturlig kommer inn under disse. Andre relevante teorier blir teori om sosial kompetanse, normalisering, stigmatisering, samspill, i tillegg til teori om kognitiv fungering. Begreper som blir mest relevante er Facebook, sosialt nettverk, sosial kompetanse, personvern, nettvett, kognitiv fungering, utstøtning, normalisering, stigmatisering, samt vernepleiers kompetanse.

4. 1 Facebooks funksjoner

Jeg vil begynne med å forklare hvordan Facebook fungerer. Skinstad (2008a:103) forklarer hvordan, slik:

”For å delta på Facebook oppretter man en profil knyttet opp mot ens eget navn. Da profilen er opprettet, kan man blant annet fylle inn ulike interesse- og preferanselister, kontaktinformasjon, utdannelsesinformasjon, laste opp fotografier og videoer. Det er også muligheter for å ta i bruk det som heter statusoppdateringer, hvor man etter navnet skriver hva man holder på med, hvor man er og lignende som blir synlig for ens venner. Etter opprettelsen av profilen inviterer man andre til å bli ens venn. Takker vedkommende ja på forespørselen, legges kontakten til personens venneliste. Når man blir ”venner” får man også tilgang til hverandres profil. Da kan man eventuelt se personens fotografier, beskrivelser personen har av seg selv osv. ... For det første kan man legge igjen en melding på personens ”wall” som befinner seg på personens profilside. Man kan også kommunisere gjennom en inboks som virker mer som en intern e- post. ... I

tillegg kan man melde seg inn i eller opprette ulike grupper....Facebook vektlegger også ulike personverninnstillinger. Disse gjør det mulig å kontrollere informasjonen man legger ut om seg selv, og hvem som skal få tilgang til denne. Den mest brukte personverninnstillingen i mitt materiale består i å lukke sin profil. Da får bare ens venner se den“.

4.1.1 Facebooks utbredelse i Norge og verden for øvrig

Marika Lüders (2010) sier at over halvparten av Norges befolkning benytter sosiale medier som Facebook og nettsky, og det er visstnok vanskelig å finne ungdom mellom 15 og 18 år som ikke bruker Windows Live Messenger. Kløvstad og Storsul (2009) sier at det for unge i dag er naturlig å bruke internett i utviklingen av egen identitet, kompetanse og kultur. Hva de bruker internett mer spesifikt til vil være å skaffe seg informasjon, tilføre ny informasjon, til underholdning og de offentliggjør meninger, diskuterer tanker, bilder og relasjoner i ulike nettverk. I underkant av hele 9 av 10 ungdommer i alderen 16-19 år, brukte i 2007 Internett flere ganger daglig (Kløvstad og Storsul 2009:19).

Av den internasjonale Facebook statistikken Socialbakers fremkommer det at det totalt i hele verden per dags dato (04.05.2011), finnes 667 669 900 Facebook profiler. 2 417 240 av disse, er norske profiler. Statistisk sentralbyrå (heretter ssb) viser til at det per. 01.01.2011 totalt er 4 920 300 innbyggere i Norge. Det vil, hvis man ser bort i fra feilkilder som for eksempel falske profiler, bekrefte Marika Lüders påstand om at over halvparten av Norges befolkning har Facebookprofil.

4.1.2 Personvern

I personvern ligger det retten hvert enkelt menneske har til privatliv og personvern, og det knytter seg spesifikt til hver enkelt persons interesse for kontroll over informasjon vedrørende dem selv. Ofte brukes misbruk av informasjon, som en begrunnelse for at personvernet må forsvares (Svendsen 2010). Svendsen (2010) sier at også privatsfærens betydning for utvikling av relasjoner til andre og for individuell personlighetsdannelse bør være et argument for at personvernet må forsvares.

Personvern er særlig aktuelt i dagens samfunn grunnet den moderne informasjonsteknologien som har gjort det mulig å sammenholde store mengder informasjon om mennesker. I tillegg er sosiale normer i stadig endring. Grensen mellom det private og det offentlige er blitt forskjøvet ved at det som før tidligere var forebeholdt det private rom, nå bringes inn i det offentlige rom. Røys (2009) sier at mediebruken generelt i stadig større grad blir fragmentert, skapende og personlig. Kløvstad og Storsul (2009) sier at nettsamfunn i løpet av få år har vokst til å bli en av de aller viktigste aktivitetene for ungdom på internett.

Facebook som nettsamfunn kan kanskje i lys av dette, sees på som et slikt offentlig rom, der en deler opplysninger om og bilder av seg selv, og der en ytrer seg offentlig. Det som kanskje blir spesielt i denne sammenhengen er at man som medlem på Facebook, selv velger å dele denne informasjonen. En velger også selv hvordan en vil fremstille seg, og hvor offentlig eller privat en vil være. I tillegg er Facebook også en sosial møteplass der andre igjen kan legge ut bilder, videoer og opplysninger av deg som du ikke nødvendigvis får kontrollert før de publiseres. Marika Lüders (2010:49). sier det slik;

”Blogger og sosiale nettverkstjenester synliggjør en tendens der individet tar seg til rette og ikke lengre ber om unnskyldning for sine ferdigheter, kunnskaper eller fysiske attraktivitet. Utfordringen er å leve med den risikoen den nye hypersosiale synligheten innebærer”.

Personvern vil kanskje i forhold til Facebook være aktuelt hvis opplysninger og informasjon en gir, og også andre gir, gjennom nettsamfunnet, blir misbrukt av andre. Med jevne mellomrom kan man jo lese om for eksempel voksne mennesker som har kontaktet barn og unge på nettet for deretter å ha forgrepet seg på dem. Marika Lüders (2010) viser til, at det i den mest omfattende norske studien på feltet gjennomført av NOVA i 2007, kom frem at 30 % av 7033 respondenter på 18 år, en eller annen gang hadde møtt nettvenner ansikt til ansikt. En liten prosent av disse igjen, opplyser å ha blitt forsøkt overtalt til sex, presset til å ha sex og mottatt penger eller gaver for sex av den de møtte. Videre er det i følge Marika Lüders (2010) i de anonyme nettkanalene at grenser tøyes i størst grad.

Digital dømmekraft og bevisstgjøring er to utfordringer som nevnes i St.meld. nr. 17 (2006- 2007:143) der en bør iverksette tiltak i forhold til barn og unge som anvender internett, spesielt med tanke på sosiale medier. Marika Lüders (2010) sier at barn og unge som har tilegnet seg en ansvarlig nettatferd, tar hensyn til nettoffentlighetens særskilte kjennetegn. Marika Lüders (2010) hevder videre at risikoen for overgrep på grunn av bruk av sosiale medier er svært lav. Hun sier videre at de fleste barn og unge tar forholdsregler og unngår ubehagelige og farlige situasjoner. Unge i risikogruppen nevnes som de som oppsøker risiko, utover det som er normalt for ungdom.

Vurdering av hvor mye og hvilken type informasjon en gir, samt opptreden innenfor gjeldende regelverk og i henhold til sosiale normer for opptreden, blir viktige ferdigheter barn og unge bør inneha. Med andre ord, nettvett er svært viktig.

4.1.3 Nettvett

Redd Barna(*Nettvett* 02.09.2010) har i samarbeid med barn og ungdom utviklet nettvettregler for barn fra 9 til 13 år som finnes på deres hjemmeside. Reglene skal bidra til at barn lærer seg å vise hensyn til hverandre og bli bevisste sin egen atferd på nettet. Redd barna har laget reglene til denne aldersgruppen for at barn skal lære seg gode nettvaner. Som det kommer frem på redd barnas hjemmesider, lyder reglene som følger;

- Vis respekt for hverandre på nett. Mobbing på nett er minst like alvorlig som annen mobbing
- Tenk deg om før du deler personlige bilder og opplysninger om deg selv og andre på åpne nettsteder.
- Lag et passord som er vanskelig å gjette. Passordet ditt er privat
- Husk at det er lett å lyve på nettet, ikke tro på alt som andre skriver
- Ta med noen du stoler på hvis du skal møte noen du har blitt kjent med på nettet, og møt dem på et offentlig sted
- Avslutt kontakten hvis du blir redd eller opplever noe ubehagelig. Blokker kontakten og meld fra til de som har ansvaret for nettstedet
- Fortell det til en voksen eller en annen du stoler på hvis du opplever noe ubehagelig. Meld til politiet på www.tips.kripos.no om alvorlige saker. Det er ikke din skyld om noen andre gjør noe ubehagelig mot deg på nett

Det ser ut til at nettvettreglene er viktige regler for barn og unges opptreden på sosiale medier, og for at opptreden skal være forebyggende for overgrep og misbruk.

4.2 Sosial kompetanse

Gundersen og moynahan (2006) sier at for å definere begrepet sosial kompetanse, må man definere sosiale ferdigheter og sosial utførelse. De definerer begrepet sosiale ferdigheter slik:

”Sosiale ferdigheter er en betegnelse på spesifikke atferdssekvenser som en person bør mestre for å kunne opptre kompetent i sosiale sammenhenger”.

Sosiale ferdigheter kan deles inn i ulike klasser av ferdigheter. Disse er samarbeidsferdigheter, selvhevdelsesferdigheter, ansvar, empati, og selvkontroll. Også begynnende sosiale ferdigheter, avanserte sosiale ferdigheter, ferdigheter for og hankses med følelser, ferdighetsalternativer til aggresjon, ferdigheter for å håndtere stress samt planleggingsferdigheter inngår i sosiale ferdigheter (Gundersen og moynahan, 2006).

Sosiale ferdigheter innebærer for så vidt bare at den som innehar dem mestrer visse responser, ikke om han/hun nødvendigvis bruker dem. Begrepet sosial utøvelse vil si:

”Hvorvidt personen som innehar ulike sosiale ferdigheter, utfører dem eller ikke”(Gundersen og moynahan, 2006:164).

Ut i fra disse to definisjonene ser en at i begrepet sosial kompetanse inngår både sosiale ferdigheter og sosial utøvelse. Gundersen og moynahan (2006) nevner spesifikt at det er mange faktorer som spiller inn på den sosiale kompetansen og dens virkning. For eksempel så er evne til forståelse, rolleforståelse, presis observasjon og tolkning av signaler slike faktorer.

Gundersen og moynahan (2006:166) definerer sosial kompetanse på følgende måte:

”En person framviser sosial kompetanse når (i) han/hun i gitte sosiale situasjoner, med stor sannsynlighet, oppnår egne og felles mål på måter som ivaretar egne og samhandlingspartnerens grunnleggende rettigheter, (ii) tilfredsstiller eksplisitte kultur- og samfunnsbestemte regler og implisitte normer for oppførsel, som i sin tur (iii) fører til positivt omdømme fra andre”.

4.2.1 Sosialt nettverk

Arnstein Finset (1996) definerer sosialt nettverk slik;

”Et sosialt nettverk består av uformelle relasjoner mellom mennesker som samhandler mer eller mindre regelmessig med hverandre”(Gundersen og moynahan, 2006:25).

I følge Gundersen og moynahan (2006) har god kontakt med andre mennesker en enorm betydning for vår livskvalitet og helse. Det er mange som likevel har problemer med å knytte forbindelser til andre og opprettholde disse båndene. Flere unge mennesker sier at de er ensomme. Studier gjennomført av Yona Lunskey (2004), viser at også personer med utviklingshemming, er utsatt for ensomhet (Gundersen og moynahan 2006). Årsaken til ensomheten kan ofte knyttes til stress, depresjon og mindre sosial støtte.

4.2.2 Krav og ressurser i sosiale nettverk

Hvilke krav og ressurser ligger egentlig i et sosialt nettverk? Gundersen og moynahan (2006) sier at et nettverk viser forbindelseslinjer mellom tjenestemottakeren og hans sosiale omgivelser. Både tjenestemottakeren og de sosiale omgivelsene må ha ressurser å tilby dersom forbindelsen skal oppleves som vellykket. Hva partene skal bidra med eller hvordan de skal oppføre seg, stilles det visse krav til.

Tjenestemottakers ressurser er sentrale, det vil si de sosiale, materielle og økonomiske ressursene. I tillegg vil tjenestemottaker kunne bidra med ulike ferdigheter. Slik som

kognitive, emosjonelle og motoriske ferdigheter. Tjenestemottakers personlige krav, vil si tjenester, ytelser og hensyn man har rett på som medlem av et samfunn. Disse kan deles inn i formelle og uformelle krav. De formelle kravene vil bety krav nedfelt i lover og regler. Uformelle krav derimot, vil bety forventningene om at omgivelsene tar hensyn til individets forutsetninger.

Videre kan de sosiale omgivelsenes og miljøets ressurser og krav, kunne deles opp på lik linje med tjenestemottakers ressurser og krav. Miljøets ressurser vil si miljøets sosiale, økonomiske, materielle og naturgitte ressurser. Miljøets krav kan også deles inn i to hovedgrupper; ferdigheter i selve samhandlingssituasjonen, og de sosiale ferdighetene som kreves i den aktuelle situasjonen. De uformelle kravene kan i denne sammenhengen være hvordan man skal oppføre seg, hvem man skal snakke til og hva man skal si til ulike personer. Gundersen og Moynahan (2006) sier videre at det er disse uformelle kravene som regulerer mesteparten av det hverdagslige sosiale samspillet. De varierer i stor grad både innholdsmessig og stedsmessig. Dette sier de er hovedgrunnen til vanskene mange har med å forstå reglene for sosialt samspill, siden de varierer.

4.3 Lettere psykisk utviklingshemming

I følge ICD- 10 kodeverket, som er den internasjonale statistiske klassifikasjonen av sykdommer og beslektede helseproblemer, ligger lettere psykisk utviklingshemming under ICD-10 kode 70. Den sier oss at mennesker med lettere psykisk utviklingshemming anslagsvis vil ha en IQ på mellom 50 og 69. Dette vil hos en voksen person bety mental alder fra 9 til under 12 år. En person med lettere psykisk utviklingshemming vil i følge kodesystemet ICD-10 ha:

”forsinket eller mangelfull utvikling av evner og funksjonsnivå, som spesielt er kjennetegnet ved hemming av ferdigheter som manifesterer seg i utviklingsperioden, ferdigheter som bidrar til det generelle intelligensnivået, f eks kognitive, språklige, motoriske og sosiale(KITH 1/2011”.

For å kunne sammenligne ferdigheter som innebefatter den mentale alderen til *lettere* psykisk utviklingshemmede med normalutviklede som ligger på samme mentale alder, vil jeg vise til Eriksons modell om den psykososiale utviklingen og Melgård (2003) og Bunkholdt (2003) sine teorier om menneskers psykologiske utvikling. På denne måten vil jeg kunne få et overblikk over egenskaper og ferdigheter som skal være utviklet ved 12 års alderen. Disse egenskapene og ferdighetene vil muligens være viktig når jeg skal drøfte mulige følger av at lettere psykisk utviklingshemmede bruker nettsamfunnet Facebook.

4.3.1 Eriksons psykososiale teori

Erikson (1963) nevner i sin psykososiale teori at mennesker er født inn i et samfunn og at mennesket gjennom hele livet utvikler seg (Bunkholdt 2003). Eriksons teori deler utviklingen til mennesket inn i fem utviklingsfaser. Lettere psykisk utviklingshemmede vil, slik ICD- kodens innhold tilsier, ligge under fase 4, som kalles ferdighetsfasen. I denne fasen har barnet utviklet seg normalt frem til det er 6 år og det går inn i ferdighetsfasen. Den innebærer at barnet lærer seg plikt og arbeid. Det vil si at det barnet har lært til nå av begrepsforståelse, konsentrasjon og dømmekraft, vil være viktig i denne alderen siden barnet skal sosialiseres, regelstyres og knytte bånd til andre. (Bunkholdt 2003).

4.3.2 Kognitiv fungering

Bunkholdt (2003) hevder at den kognitive fungeringen, som blant annet innebærer evnen til å tenke abstrakt og hypotetisk, oppstår i 10- 11- års alderen. Den vil så bli enda mer raffinert i takt med økende modning, økende erfaringer og kunnskaper. Melgård (2003) sier at det som karakteriserer mennesker med psykisk utviklingshemming er en nedsatt kognitiv fungering. Hun sier at dette ofte innebærer oppmerksomhetsproblemer, redusert kortidsminne og sekvensiell informasjonsprosessering som kan være evne til og ”se” seg selv, og tilpasse egen atferd til situasjonen. Språkferdighetene er i følge henne varierte, og vanskelig å plassere spesifikt til diagnosen.

Videre sier Melgård (2003) at de fleste barn med psykisk utviklingshemming, utvikler seg mye senere enn andre barn på de fleste områder når det gjelder språk, kognitiv fungering og når det gjelder kommunikasjon. På grunn av dette vil de nå de såkalte utviklingsmessige milepælene senere enn vanlig. Hun presiserer likevel at det er viktig å være oppmerksom på at mennesker med psykisk utviklingshemming kan ha stort sprik i funksjonsnivået sitt. Som hun eksemplifiserer, så kan noen ha ferdigheter tilsvarende en femåring når det gjelder språk, mens ferdigheter på andre områder kan tilsvare voksen alder.

4.3.3 Lettere psykisk utviklingshemmede og nettverk

Gundersen og Moynahan (2006) sier at mange utviklingshemmede har få nære forbindelser utenom offentlig ansatte. Også Drabløs (2003) sier at omsorgspersonalet er sentrale i nettverket til mange mennesker med utviklingshemming. Spesielt når det gjelder mennesker med lettere psykisk utviklingshemming så er det i følge Drabløs (2003) mange av dem som direkte gir uttrykk for at de føler seg ensomme og at de savner venner. Det er i denne sammenhengen viktig å vise til at det også finnes mange med lettere psykisk utviklingshemming med gode, stabile nettverk de er fornøyde med. Når det gjelder størrelse, sammensetning og strukturen på nettverket generelt til mennesker med utviklingshemming kan en se på det i forhold til Bronfenbrenners (1979) modell på samspillet mellom menneske og miljø (Drabløs 2003).

Modellen deler verden vi lever i inn i fire ulike systemer som gjensidig vil påvirke hverandre. De fire ulike systemene er mikro, meso, ekso og makro- system. Mikrosystemet inneholder nærmiljøet den utviklingshemmede ferdes i, som for eksempel i skolen. Mesosystemet inneholder de samspillene som foregår mellom de ulike mikrosystemene, for eksempel boligen og skolen. Eksosystemet vil være de miljøene og institusjonene der en sjelden er innom, men som likevel preger tilværelsen den utviklingshemmede får gjennom andre. Et eksempel på dette kan kanskje være personalets hjem og nærmiljø. Makrosystemet er det siste i Bronfenbrenners modell, og innebærer samfunnet og dets kultur, tradisjoner og politikk (Drabøl:469ff).

Som Drabløs (2003) sier, så vil utviklingshemmede som har stort nettverk i størrelse, og stor variasjon i ulike typer relasjoner, ha mange bånd mellom de ulike systemene i modellen. Motsatt vil utviklingshemmede med få relasjoner, og kanskje bare bestående av personell eller nær familie, oftest ha færre bånd mellom systemene.

Mennesker med utviklingshemming er også ofte mer sårbare når det gjelder nye kontakter og å vedlikeholde gamle. Dette er også ofte grunn til at nettverket deres i noen tilfeller er lite og i stor grad bestående av familie og offentlig ansatte. Videre sier Gundersen og moynahan (2006) at personer med lettere psykisk utviklingshemming i enkelte tilfeller har utviklet samhandlingsvansker på grunn av få hobbyer, få venner, og for lite kjennskap til de mer eller mindre ubevisste normer og regler som regulerer det sosiale samspillet.

Uppsala- miljøet sier, i følge Askheim (2003), at funksjonell normalisering er en vesentlig dimensjon for normalisering og livskvalitet for utviklingshemmede. Denne dimensjonen innebærer at den utviklingshemmede deltar på samfunnets aktiviteter på like vilkår som andre. Som eksempler på slike aktiviteter nevnes kommersielle tjenester og fritidstilbud.

4.3.4 Utstøtningsmekanismer og stigmatisering

Muligens kan reduserte evner sosialt og språkmessig føre til at lettere psykisk utviklingshemmede ikke mestrer de kravene nettsamfunnet stiller.

Gundersen og moynahan (2006:167) presenterer utstøtningsmekanismer som kan settes i verk når en person bryter de sosiale normene. Bruddet på de sosiale normene kan skyldes;

- Manglende kunnskaper om de reglene som gjelder
- Manglende sosial kompetanse
- At personen bevisst velger å bryte reglene.

I følge Gundersen og Moynahan (2006) vil de som bryter de sosiale normene kunne være uskyldige. Dette fordi utstøtningsmekanismer kan bli satt i verk uten at personen selv får mulighet til å oppfylle de kravene som blir stilt til riktig sosial atferd.

Det er da jeg kommer inn på begrepet Stigma, som Goffman (1963) i sin tid tok i bruk for å beskrive sykdom som sosialt avvik (Brodtkorb m. fl 2001). Stigma betyr at en persons sykdom eller egenskap, som ikke aksepteres av samfunnet, avgjør at personen bør utelukkes fra det sosiale fellesskapet. Dette fører ofte, i følge Brodtkorb m.fl (2001), til at den som avviker normalen, ekskluderes fra den sosiale sammenhengen.

Askheim (2003) sier at overbeskyttende og begrensende omgivelser kan frata utviklingshemmede mulighetene for deltakelse i livet omkring dem og muligheten for personlig aktivitet. De fratas da også automatisk muligheten til å lære å utvikle seg. Å få høynet sin ”status” hos andre vil da bli vanskeligere. Som personal bør man kanskje i slike tilfeller kartlegge utfordringen og hvor den ligger hen hos bruker.

Staksrud (2008b) sier at risiko på internett i forhold til barn og unge er forståelig i dagens samfunn, men at løsningen ikke nødvendigvis er å skru av PC en. Hun sier at det er de barna med minst erfaring og kompetanse på internett som oftest utsettes for uønskede opplevelser gjennom sin nettbruk. Alle opplever en mengde potensielle farlige situasjoner, men de fleste kjenner vi igjen og dermed klarer vi å håndtere dem. Her kommer håndtering av risiko og konsekvensvurdering inn som viktige ferdigheter å mestre i slike situasjoner. Å lære å håndtere risiko er nemlig en viktig vital del av å utvikle kompetanse og motstandskraft, som en trenger senere i livet (Staksrud 2009).

4.4 Normaliseringstankegangen

Begrepet normalisering kan i følge Nirje (1991) knyttes opp mot rettighetene til normale levekår, normal døgnrytme, og normal livssyklus (Askheim 2003:23). Spesielt nevnes også normalisering å innebære anledning til å oppleve normale, aldersadekvate erfaringer, samt sosiale erfaringer (Askheim 2003).

Spesielt i forhold til psykisk utviklingshemmede har normalitet og normalisering en spesiell betydning. Askheim (2003) sier at normaliseringstenkning i utgangspunktet var kritikk av de store sentralinstitusjonene for psykisk utviklingshemmede.

Normaliseringsbegrepet ble en rettesnor for arbeidet med utviklingshemmede, og innebar at de utviklingshemmede skulle få anledning til å leve et liv så langt opp til det normale som mulig.

4.4.1 Videreføringen av normaliseringstankegangen

Hvis en ser på normaliseringen, som kan innebære medlemskap i nettsamfunn, i en større sammenheng, kan en se på Uppsala- miljøets (1981) videreføring av normaliseringstenkingen som Askheim (2003) nevner i "Fra normalisering til empowerment". Uppsala miljøet videreførte tenkingen gjennom senter for handikapforskning ved universitetet i Uppsala, derfra navnet. Videreføringen innebar at når de psykisk utviklingshemmede fikk mulighet til opplæring i å mestre normalsamfunnet, så ville også normalsamfunnet reagere mer aksepterende på de funksjonshemmede. Dette ville deretter bidra til at den generelle livskvaliteten til utviklingshemmede ble ytterligere forbedret. I Uppsala- miljøets modell på dette, er sosial normalisering en viktig dimensjon. Sosial normalisering vil si at psykisk utviklingshemmede har spontan, regelmessig og aldersadekvat kontakt med sine nærmeste omgivelser. Dette innebærer også en opplevelse av andre, og en opplevelse av seg som en naturlig del av et fellesskap (Askheim 2003).

4.5 Vernepleierens kompetanse

Som en kan se ut av rammeplanen for vernepleierstudiet er formålet for utdanningen;

”Å utdanne brukerorienterte og reflekterte yrkesutøvere som er kvalifiserte for å utføre miljøarbeid, habiliterings- og rehabiliteringsarbeid sammen med mennesker med fysiske, psykiske og/eller sosiale funksjonsvansker som ønsker og har bruk for slike tjenester. Mennesker med psykisk utviklingshemming vil fortsatt være en sentral målgruppe for vernepleiefaglig arbeid” (Kap. 3.1: s. 4).

Når det gjelder mer spesifikt hva en vernepleier skal kunne så vil jeg trekke frem følgende fra rammeplanen for vernepleierstudiet;

”Å identifisere interesser, ressurser og begrensninger i samarbeid med brukere og kunne planlegge og gjennomføre praktisk, metodisk miljøarbeid med sikte på god livskvalitet og størst mulig grad av mestring. Å kunne gi veiledning, opplæring og grunnleggende pleie og omsorg til mennesker som ønsker og har behov for det” (Kap. 3.3: s. 5).

En vernepleier skal med helhetlig perspektiv og syn, se både på de fysiske, psykiske og sosiale forhold i individets tidligere og nåværende situasjon, noe som inngår i vernepleiernes helhetlige arbeidsmodell (FO – om vernepleieryrket).

Melgård (2003) sier at det ser ut til at mange mennesker med psykisk utviklingshemming har begrensninger kognitivt, som kan påvirke de fleste områder av deres daglige fungering. Lettere psykisk utviklingshemmede kan også ha redusert kognitiv fungering i ulik grad, som jeg har vist til tidligere. Melgård (2003) hevder videre at individuell kartlegging og tilrettelegging av miljøbetingelsene blir vesentlig for å bedre den utviklingshemmedes mulighet til å realisere potensialet sitt.

Som eksempel på slik tilrettelegging nevner Melgård (2003) forutsigbarhet og oversikt over omgivelsene, som faktorer som fremmer utviklingshemmedes mulighet for mestring

og læring. Når det gjelder lettere psykisk utviklingshemmede og deres bruk av Facebook som nettsamfunn, kan jeg tenke meg ut i fra det som er nevnt tidligere i oppgaven, at for noen krever det tilrettelegging, veiledning og kanskje også kartlegging av områder der personen har spesielle utfordringer.

5.0 Drøfting

Etter å ha sett på Facebook som nettsamfunn generelt og diagnosen lettere psykisk utviklingshemming, vil jeg nå drøfte hvordan Facebook kan være et nettsamfunn for målgruppen. Jeg skal drøfte hvordan nettsamfunnet kan gi positive og/eller negative følger for lettere psykisk utviklingshemmede, og hvilken rolle en som vernepleier og personell kan ha i forhold til dette. Jeg kommer til å anvende eksempler fra virkeligheten som jeg har erfart eller opplevd gjennom min yrkeserfaring. Dette er eksempler på mennesker med lettere psykisk utviklingshemming, som har anvendt Facebook som nettsamfunn, og hvordan jeg har tolket deres møte med nettsamfunnet. Eksempelene belyser problemstillingen min da deres anvendelse av Facebook som nettsamfunn ser ut til å ha gitt både positive og negative følger.

5.1 Facebook som nettsamfunn for lettere psykisk utviklingshemmede?

Er det mange mennesker med lettere psykisk utviklingshemming som har Facebookprofil? Dette er det selvfølgelig vanskelig å finne ut av, da det ikke er undersøkt innen ulike brukergrupper hvem som har profil eller ikke. Det fremkommer derimot i teoridelen at over halvparten av Norges befolkning benytter sosiale medier som Facebook og nettby, og Kløvstad og Storsul (2009) sier at det for unge i dag er naturlig å bruke internett i utviklingen av egen identitet, kompetanse og kultur. I underkant av hele 9 av 10 ungdommer i alderen 16-19 år, brukte i 2007 internett flere ganger daglig. I tillegg til dagens fokus på empowerment og brukervedvirkning innen arbeid med mennesker med utviklingshemming, vil det også av den grunn være naturlig at Facebook er et nettsamfunn som anvendes av flere brukere med lettere psykisk utviklingshemming.

Som en kan se av Skinstads (2008b) forklaring av Facebook, er Facebook et sammensatt nettsamfunn med veldig mange funksjoner. Det kan se ut som at medlemskap krever ulike kunnskaper og ferdigheter. For det første vil jeg tro at det kreves kunnskap om internett generelt for at man skal kunne finne frem til Facebook, for å forstå hvordan nettsamfunnet fungerer og ikke minst tekniske ferdigheter for å lage seg en konto. For det andre ser det ut til at det kreves en del kunnskaper om personvern, og ferdigheter i å finne de riktige

innstillingene på profilen og vite hva de innebærer. For det tredje kan det for meg se ut til at det også kreves kommunikasjonskompetanse og sosiale ferdigheter i og med at Facebook er et samfunn som har sine normer og sitt eget språk.

Det vil kanskje være slik at de overnevnte kunnskapene og ferdighetene til sammen utgjør den kompetansen en trenger for å anvende Facebook som nettsamfunn. Kanskje vil denne kompetansen også være avgjørende for om Facebook gir positive og/eller negative følger.

5.1.1 Mulighet for kontakt- økt sosialt nettverk

I følge Gundersen og moynahan (2006) har god kontakt med andre mennesker en enorm betydning for vår livskvalitet og helse. Det er mange som likevel har problemer med å knytte forbindelser til andre og opprettholde disse båndene. Flere unge mennesker sier at de er ensomme. Studier gjennomført av Yona Lunsky (2004), viser at også personer med utviklingshemming, er utsatt for ensomhet. Gundersen og moynahan (2006) sier at mange utviklingshemmede har få nære forbindelser utenom offentlig ansatte.

Også Drabløs (2003:446) sier at omsorgspersonalet er sentrale i nettverket til mange mennesker med utviklingshemming. Spesielt når det gjelder mennesker med lettere psykisk utviklingshemming så er det i følge Drabløs (2003) mange av dem som direkte gir uttrykk for at de føler seg ensomme og at de savner venner. Det finnes også mange med lettere psykisk utviklingshemming med gode, stabile nettverk de er fornøyde med.

Facebook er som man kan se av Skinstads (2008a) forklaring et nettverk som gir muligheter for å oppsøke gamle kjente, bli venner digitalt med allerede eksisterende venner, og også et verktøy for å skaffe nye venner en ikke kjenner fra før. Kløvstad og Storsul (2009) sier at de unge bruker internett mer spesifikt til å skaffe seg informasjon, tilføre ny informasjon, til underholdning og de offentliggjør meninger, diskuterer tanker, bilder og relasjoner i ulike nettverk. Det kan ut i fra dette se ut til at Facebook i seg selv, med tanke på hva det er som nettsamfunn, er et positivt verktøy for mennesker med lettere psykisk utviklingshemming. Ut i fra dette vil Facebook kunne være et utbredt sosialt

nettverk, som kan gi lettere psykisk utviklingshemmede mulighet for aktivitet og kontakt med omverden på lik linje med normalutviklede jevnaldringer.

En Facebook profil gir som tidligere nevnt, mulighet til å kommunisere med andre medlemmer av samfunnet. Profilen åpner på en måte for kommunikasjon med, og mellom mennesker. Spesielt tenker jeg på de positive følgene nettsamfunnet vil gi i forhold til unge brukere i små kommuner rundt om kring i Norge som ligger sentrumsfjernt. I små kommuner kan det muligens være vanskeligere å få nære venner, på grunn av lite utvalg av mennesker med interesser tilsvarende sine egne. Å være utviklingshemmet i en liten kommune, kan kanskje også medføre at en kan få lite nettverk av venner på egen mentale alder/nivå? Og kanskje er det få andre mennesker med lettere psykisk utviklingshemmede i en og samme kommune.

Jeg kjenner til eksempler på mennesker med lettere psykisk utviklingshemmede fra små kommuner, som har blitt svært sosiale og aktive på Facebook og som har fått økt sitt sosiale nettverk på profilen. De har kontaktet ukjente mennesker, familiemedlemmer og utflyttede venner fra skoletiden og anvender Facebook som verktøy for å samhandle med andre mennesker en ikke ellers hadde hatt mulighet til å samhandle med. En kan kanskje i denne sammenhengen også se på Facebook som et verktøy som gir muligheter for å vedlikeholde allerede etablerte nettverk.

5.1.2 Aksept og synlighet – normalisering

Å ha Facebook profil kan kanskje forstås som normalt i dagens samfunn, både blant unge, voksne og også psykisk utviklingshemmede. Dette kan man kanskje i størst grad se ut av antall norske Facebook- profiler. Hvis Facebook er blitt en normal aktivitet, en sosial arena og et møtested for dagens unge, vil det vel være naturlig at det også er slik for unge med lettere psykisk utviklingshemming? Som en kan se i teoridelen, sier Kløvstad og Storsul (2009) at nettsamfunn i løpet av få år har vokst til å bli en av de aller viktigste aktivitetene for ungdom på internett. Som personell i arbeid med mennesker med lettere psykisk utviklingshemming kan man kanskje bidra til at Facebook blir akseptert som en naturlig del av den funksjonshemmedes sosiale liv og tilrettelegge deretter. At bruker er synlig på

nettsamfunnet kan kanskje føre til aksept, og være en naturlig del av den utviklingshemmedes opplevelse av andre, og det å være en del av et fellesskap?

Hvis en ser det opp mot normaliseringstankegangen, vil det være naturlig at personalet i brukers bolig tilrettelegger for anvendelse av nettsamfunnet Facebook. I Uppsala- miljøets modell som jeg har vist til tidligere, er sosial normalisering viktig. Sosial normalisering vil si at psykisk utviklingshemmede har spontan, regelmessig og aldersadekvat kontakt med sine nærmeste omgivelser. Dette innebærer også en opplevelse av andre, og en opplevelse av seg som en naturlig del av et fellesskap (Askheim 2003). Kanskje kan anvendelse av Facebook, ut i fra denne tankegangen, være et verktøy som normaliserer den utviklingshemmede. Normaliseringen vil være en følge av nettsamfunnet, og vil muligens gi positive ringvirkninger som økt sosialt liv og aksept fra et fellesskap?

5.1.3 Talenter og anerkjennelse, å bli lagt merke til av andre med Facebook

En bruker jeg kjenner til med lettere psykisk utviklingshemming, reiste til en annen kant av landet for å tilbringe et år på folkehøgskole. Han reiste alene, og bodde på internat sammen med andre elever ved skolen, både med og uten diagnoser. Som venn av brukeren på Facebook så det for meg ut til at Facebook økte det sosiale livet til brukeren, da han ble svært aktiv på nettsamfunnet. Jeg vil si at det kan se slik ut fordi han raskt fikk stigende antall venner på profilen sin, som han også kommuniserte med synlig over wallen/veggen. For det andre fikk han seg etter hvert en kjæreste, noe han viste ved å endre sivilstatusen sin. En stor interesse for denne brukeren hadde lenge vært fotografering, noe jeg vet gjennom at jeg kjenner brukeren privat. Denne folkehøgskolen inneholdt fotografering som fag. På den måten åpnet Facebook for det tredje til at bildene brukeren tok, ble sett og anerkjent av andre. Dette ved at de kunne publiseres i hans albuemer på profilen og deretter kommenteres. Og kommentarer, det fikk han i massevis. På bakgrunn av dette blir Facebook for denne brukeren muligens på den ene siden en arena han kan vise seg i, og være deltakende i sosialt. Ikke minst vil Facebook også bli en arena der han får vist sine ressurser og talenter, og bli anerkjent for dem.

Gundersen og Moynahan (2006) sier som jeg har vist til i teoridelen, at personer med lettere psykisk utviklingshemming i enkelte tilfeller har utviklet samhandlingsvansker på grunn av få hobbyer, få venner, og for lite kjennskap til de mer eller mindre ubevisste normer og regler som regulerer det sosiale samspillet. Facebook kan i seg selv kanskje for noen mennesker med lettere psykisk utviklingshemming være en aktivitet og kanskje også hobby? En kan få økt nettverk som følge av Facebook, samtidig som en får kjennskap og øvelse i å sosialiseres på en kanskje noe annerledes arena. Ut i fra dette kan medlemskap på nettsamfunnet Facebook føre til sosial trening og øke den enkeltes samhandlingskompetanse. De gode følgene anvendelsen av nettsamfunnet gir, kan være en god grunn for at vi som jobber med psykisk utviklingshemmede legger merke til og roser brukerens positive initiativ og de ferdighetene han/hun mestrer på nettsamfunnet. Det å se brukernes ressurser på en slik arena kan tenkes å være meningsfullt for brukeren og kanskje vil det gi positive ringvirkninger også utenom nettsamfunnet, i det virkelige liv.

5.1.4 Liten aksept fra "fellesskapet".

Den utviklingshemmede kan nok også oppleve og ikke bli en del av normalsamfunnet. Uppsala- miljøet nevner, hvis medlemmer av normalsamfunnet ikke aksepterer den utviklingshemmede som en naturlig del av nettsamfunnet. I teoridelen har jeg vist til krav og ressurser som kreves i sosiale nettverk. Miljøets krav kan, som nevnt tidligere, deles inn i to hovedgrupper. Disse er ferdigheter i selve samhandlingssituasjonen og de sosiale ferdighetene som kreves i den aktuelle situasjonen. De uformelle kravene her kan være hvordan man skal oppføre seg, hvem man skal snakke til og hva man skal si til ulike personer. Selv på Facebook finnes det egne normer og verdier.

Gundersen og Moynahan (2006) sier at det er de uformelle kravene som regulerer mesteparten av det hverdagslige sosiale samspillet. De varierer i stor grad både innholdsmessig og stedsmessig. Dette sier de er hovedgrunnen til vanskene mange har med å forstå reglene for sosialt samspill, siden de varierer. Jeg har selv opplevd en bruker som går under målgruppen for oppgaven, og som jeg var "venn" med på Facebook. Til å begynne med tok han moderat kontakt på chatten, det private samtaleverktøyet som gir mulighet til prat mellom to venner uten at andre ser det som skrives. Etter hvert gikk kontaktsøkingen i tide og utide ut av kontroll, og hver gang jeg var inne på profilen min, så

ville han snakke. For min del gikk det greit for jeg kontrollerte hvor ofte jeg svarte. Andre derimot, ga tilbakemeldinger på at det ble for mye og oppfattet det som slitsomt slik at de avsluttet vennskapet.

Vi kommer fra en liten bygd der alle vet hvem alle er, og av den grunn ble det automatisk slik at brukeren ble gjenkjent. Jeg opplevde at brukeren ble snakket negativt om blant elevene på den lokale skolen, men også andre steder. Det som ble sagt om brukeren, av det jeg fikk med meg, var at brukeren ble omtalt som “masete, irriterende og merkelig å være venner med”. Følgene av Facebook som nettsamfunn for akkurat denne brukeren, ble negativ omtale utenom nettsamfunnet. Aktivitetene han foretok seg på Facebook, og måten han kommuniserte på, ble plutselig noe som hang ved ham også i lokalsamfunnet.

Ut i fra dette ble ikke brukeren akseptert av ”fellesskapet” på Facebook. Grunnen kan kanskje være redusert sosiale forståelse av de formelle og uformelle kravene i nettsamfunnet, som oppfattes av andre som et minus ved brukeren. Men det kan jo også tenkes at grunnen kan være reduserte sosiale ferdigheter på grunn at personalet i boligen til brukeren, ikke har veiledet brukeren på hvordan en skal oppføre seg, og kommunisere på nettsamfunnet. Kanskje var han ikke kjent med normene og reglene? Forståelsen er som nevnt tidligere en viktig faktor i sosialt samspill og sosialt nettverk. Facebook som nettsamfunn kan ut i fra dette bli en utfordring for mennesker med lettere psykisk utviklingshemming som kan ha varierende grad av forståelse, og viktige sosiale ferdigheter for hvordan Facebook fungerer som nettsamfunn, og hvordan normene og reglene er der.

5.1.5 Lav mestring av sosiale krav- stigmatisering

Personalets ansvar?

Som vist til i teoridelen så kan muligens reduserte evner sosialt og språkmessig føre til at lettere psykisk utviklingshemmede ikke mestrer de kravene samfunnet stiller, som i mitt tilfelle blir de kravene som nettsamfunnet Facebook stiller. Gundersen og moynahan (2006) sier i teoridelen at bruddet på de sosiale normene blant annet kan skyldes manglende kunnskaper om de reglene som gjelder. De som bryter de sosiale normene, vil kunne være uskyldige fordi utstøtningsmekanismer kan bli satt i verk uten at personen selv

får mulighet til å oppfylle de kravene som blir stilt til riktig sosial atferd. Som Brodtkorb m.fl (2001) sier så kan det føre til at den som avviker normalen, ekskluderes fra den sosiale sammenhengen.

Det vil i så tilfelle kunne være det at personalet ikke gitt nødvendig veiledning om reglene på Facebook, som har påvirket utfallet for brukeren i eksempelet. I motsatt fall, ville veiledning om reglene og normene, kanskje gitt brukeren bedre kontroll over sin egen person og deltakelse på Facebook. Kanskje ville det gitt større forutsetninger for mestring i å anvende Facebook hensiktsmessig?

Staksrud (2009) sier at risiko på internett i forhold til barn og unge er forståelig i dagens samfunn. Hun sier at det er de barna med minst erfaring og kompetanse på internett som oftest utsettes for uønskede opplevelser gjennom sin nettbruk. Det kan også ut i fra teorien se ut til at Facebook er så mye mer enn et uskyldig sosialt nettverk. Kanskje er man som personell til mennesker med lettere psykisk utviklingshemmede være redd for at den utviklingshemmede ikke skal klare å mestre nettsamfunnet med de normer og regler som finnes der? Dette fordi det krever en del ferdigheter og sosial forståelse, nettopp på grunn av at det er et sosialt nettverk med normer og verdier. Har man ikke selv profil på nettsamfunnet, er det kanskje vanskelig å veilede brukere om reglene og normene på nettstedet. Man tenker kanskje heller ikke på at brukeren kan trenge slik veiledning.

Askheim (2003) sier at overbeskyttende og begrensende omgivelser kan frata utviklingshemmede mulighetene for deltakelse i livet omkring dem og muligheten for personlig aktivitet. De fratas da også automatisk muligheten til å lære å utvikle seg. Å få høynet sin "status" hos andre vil da bli vanskeligere. Staksrud (2009) sier i teoridelen at alle opplever en mengde potensielle farlige situasjoner i livet, men de fleste kjenner vi igjen og dermed klarer vi å håndtere dem. Her kommer håndtering av risiko og konsekvensvurdering inn som viktige ferdigheter å mestre i slike situasjoner.

Å lære å håndtere risiko er nemlig en viktig vital del av å utvikle kompetanse og motstandskraft, som en trenger senere i livet (Staksrud 2009). Og ikke å være observant overfor brukere med lettere psykisk utviklingshemming og deres sosiale ferdigheter på nettsamfunnet Facebook, kan ut i fra Stakruds (2009) teori, frata brukeren deltakelsesmuligheter og utvikling av motstandskraft i forhold til utfordrende situasjoner i livet.

Det er kanskje også en fordel for mennesker med lettere psykisk utviklingshemming å få ”prøve” seg i den store verden, slik at også de har mulighet til å lære og å feile, og finne ut hva risiko er, for å kunne utvikle motstandskraft til lignende situasjoner senere i livet? På den ene siden vil dette være naturlig både fordi de er unge som alle andre, men også fordi vi som personal ikke skal frata dem muligheten til å kunne utvikle motstandskraft på egen hånd. På en annen side kan det nok være risikabelt i og med at vi ofte har ansvar for å beskytte mange mennesker mot ubehagelige situasjoner.

Lettere psykisk utviklingshemmede, vil i noen tilfeller, som man kan se i teoridelen, ha redusert utvikling hele livet. Av den grunn kan en kanskje ikke alltid se på alle på lik linje med barn i samme alder, der slik erfaringsbasert læring er viktig. Kanskje tar noen mer skade av det enn de får viktig erfaringsbasert læring. Uansett vil jeg tro at man kan se på det som en mulighet, innen rimelighetens og forsvarlighetens grenser.

Ansaret med å øke sosiale ferdigheter hos lettere psykisk utviklingshemmede og veiledning på normer og regler på nettsamfunnet Facebook, kan som vist til over, ligge til personalet i boliger. Som en kan se av nettvettreglene Redd barna har utarbeidet for barn i alderen 9-12, så er personvern og forebygging av misbruk spesielt aktuelt. Også i St.meld. nr. 17 (2006- 2007), s 143, er digital dømmekraft og bevisstgjøring to utfordringer som nevnes som tiltak en bør iverksette i forhold til barn og unge som anvender internett, spesielt med tanke på sosiale medier.

Vi som arbeider med lettere psykisk utviklingshemmede kan kanskje kartlegge hvor utfordringen eller utfordringene i forhold til sosial kompetanse ligger hen, hos hver enkelt bruker. Videre kan en tilrettelegge for og veilede ut i fra behovene som kommer frem gjennom kartlegging. ”Sosiale historier” kan være et eksempel på et hensiktsmessig verktøy for å øke sosial kompetanse i spesielle situasjoner.

5.1.6 Nettvett og kunnskap om personvern- utfordringer for bruker

Jeg finner ingen nettvettregler utarbeidet spesielt for utviklingshemmede verken i bøker eller på internett. Heller ikke, finner jeg debatter rundt brukergruppen lettere psykisk

utviklingshemmede og deres bruk av nettsamfunnet. Marika Lüders (2008) sier som jeg har vist til tidligere at de fleste barn og unge tar forholdsregler og unngår ubehagelige og farlige situasjoner. Unge i risikogruppen nevnes som de som oppsøker risiko, utover det som er normalt for ungdom. Men hva med de som ikke nødvendigvis skjønner nettvett, meningen med sosiale medier og som kanskje likevel anvender nettsamfunnet? Vil ikke de kunne være i risikogruppen? Kunnskapen om internett vil kanskje først og fremst innebære kunnskap om hvordan opplysninger og bilder en gir av seg selv, blir værende på internett i svært lang tid, om ikke for alltid.

Jeg har erfaring med en bruker som la ut upassende bilder av seg selv på Facebook. Dette kan ha flere ulike årsakssammenhenger, som for eksempel redusert sosial forståelse, dårlig opplæring i nettvett, at brukeren har sett at andre har gjort det på sine profiler, med mer. Som jeg har vist til i teoridelen, sier Marika Lüders (2010) at risikoen for overgrep på grunn av bruk av sosiale medier er svært lav. Men man bør kanskje være observant på de menneskene som kan ha redusert sosial kompetanse, og hvilke følger det kan gi i et i utgangspunktet uskyldig nettsamfunn? Kanskje blir de ikke sett, fulgt opp eller veiledet på nettvett og personvern og de sosiale normene på nettsamfunnet. Kanskje sier de heller ikke fra om misbruk eller brudd på personvernet, nettopp fordi de ikke til det hele nødvendigvis forstår hva det innebærer?

I begrepet personvern ligger det, som tidligere vist, retten hvert enkelt menneske har til privatliv og personvern, og det knytter seg spesifikt til hver enkelt persons interesse for kontroll over informasjon vedrørende dem selv. Det som er spesielt med Facebook og personvern, er at en selv ikke i fullstendig grad har kontroll på hva andre legger ut om en, og en har selv ansvar for å lagre riktige innstillinger på profilen som beskytter en. Denne situasjonen kan kanskje øke sjansene for at noen som ikke er ment å få tilgang til personen, profilen og bildene, får tak i den, og tar kontakt. Personvern blir derfor viktig kunnskap å inneha for denne brukeren med lettere psykisk utviklingshemming. Like viktig vil det kanskje da være at de som arbeider med brukeren, innehar kunnskap om hva personvern er, slik at en kan veilede bruker på området.

5.1.7 Personalets handlingsalternativer

Hva gjør du som personell i den overnevnte situasjonen i arbeid med brukeren? Som jeg viste til tidligere, så er vernepleierens hovedoppgaver ut i fra rammeplanen blant annet å kunne identifisere begrensninger og ressurser hos brukere. En skal også, i samarbeid med brukere, kunne gjennomføre praktisk/ metodisk miljøarbeid med sikte på god livskvalitet og størst mulig grad av mestring. Å kunne gi veiledning og opplæring til mennesker som ønsker det, og har behov for det, står sentralt. (Kap. 3.3: s. 5). Man bør nok i eksemplene over, kartlegge utfordringen og gjennomføre tiltak ut i fra hva som fremkommer av den. Jeg ser for meg at informasjon om profilen og personverninnstillingene som finnes der, er viktig.

Informasjon om normer og regler blir nok også aktuelt, i tillegg til veiledning om Facebook som nettsamfunn. Som vernepleier i arbeid med brukere som anvender Facebook, har man plikt til og ansvar for at brukerens integritet blir ivaretatt, noe som også inngår i personvernet. Om en ikke informerer og veileder brukere som mangler forståelse til å verne om seg selv på Facebook, kan nok faktorer som at en ikke kan kontrollere hva andre legger ut i tillegg til åpen tilgjengelighet på ens profil, øke risikoen for misbruk. En negativ følge av Facebook kan i slike tilfeller ende i misbruk av for eksempel bilder eller opplysninger og kanskje også mobbing.

Begge eksemplene mine der brukerne med lettere psykisk utviklingshemming av ulike grunner har brutt gjeldende regler / normer, eller utsatt seg selv for potensiell fare, vil kanskje kunne føre til at de ekskluderes fra den sosiale sammenheng de er/var en del av gjennom Facebook. Dette vil, som jeg har skrevet om tidligere, falle under begrepet stigmatisering. I noen tilfeller nevner Brodtkorb (2001) at stigmatiseringen kan føre til dårlig selvbylde og også ensomhetsfølelse. Jeg tenker at kanskje kan Facebook bruk føre til ensomhet hvis brukere blir stigmatisert? Det å ikke delta på nettsamfunnet på lik linje med andre, som lettere psykisk utviklingshemmede sammenligner seg med, kan nok også begrense deres muligheter til å bli en del av dagens generelle samfunn.

5.1.8 Etske dilemmaer

I arbeid med mennesker med lettere psykisk utviklingshemming kan man som en kan se, møte utfordringer faglig, men også etisk, når ulike dilemmaer dukker opp. Plutselig har du en situasjon foran deg, som du ikke umiddelbart vet hvordan du skal håndtere. Kanskje er det flere handlingsalternativer. Hvordan skal man for eksempel håndtere situasjoner der brukere etter veiledning og informasjon om Facebook, fortsatt ikke hensiktsmessig anvender nettsamfunnet? Hva hvis du oppdager at brukeren utsetter seg selv for misbruk og mobbing? Eller hva hvis du får høre av sønnen din som går i klasse med brukeren, at brukeren tar forskjellige valg på nettsamfunnet som slår negativt ut på brukeren selv, og du har ikke mulighet til å se det med egne øyne, da dere ikke er Facebook venner?

Hvilket menneskesyn du har og hvordan du håndterer konflikt kan muligens ha påvirkning for hvordan du håndterer etiske dilemmaer. Hvordan du er som person kan muligens forme hvordan du velger å håndtere slike dilemmaer som nevnt over. Kvalnes (2008:45ff) sier at innen etikken, finnes det flere retninger som inngår i hva som er det gode å gjøre og hva som er det rette å gjøre. Pliktetikken setter handlemåten, altså det rette, foran utfallet, det som er det gode. Respekt og integritet samt menneskeverd er relevante hensyn å ta ved et etisk dilemma. I situasjonene som er nevnt som etiske dilemmaer overfor, vil en pliktetiker muligens handle ut i fra hva som er ens plikt.

Spesielt gjelder det nok profesjonsutdanninger, som vernepleierutdanningen. Vi har retningslinjer og lovverk å forholde oss til. Av den grunn vil vi ha plikt til å hjelpe, plikt til å handle og plikt til å forebygge og forhindre negative følger som en har mulighet til å forhindre til det beste for brukeren. Ut i fra mine eksempler i drøftingen, vil en handling bygget på pliktetikken kunne være at en ser på Facebook som en rettighet for brukeren. Brukeren har kanskje valgt det selv, og da vil en ha plikt til å gi veiledning og hjelp i vanskelige situasjoner, selv om en vet at konsekvensen av det kan være at brukeren vil kunne møte negative utfordringer.

Ut over pliktetikken, finnes det også i følge Kvalnes (2008:45ff), en retning som setter utfallet, altså det gode for brukeren, fremfor handlemåten, som da blir det rette. Denne retningen kalles konsekvensetikken. Ut i fra denne retningen kan en som personal i arbeid

der en møter dilemmaer, velge strategi ut i fra hvilke konsekvenser det å handle/ikke handle vil få for brukeren. Kanskje vil en handlingsstrategi bygget på konsekvensetikken være hvis en nekter bruker å anvende Facebook, fordi en vet at den aktuelle brukeren aldri kommer til å klare å anvende profilen hensiktsmessig. Konsekvensen, at brukeren kommer til å oppleve negative følger, blir den faktoren som avgjør hvordan en i arbeid med brukeren handler i situasjonen.

Kvalnes (2008) sier at uansett strategi, er det under etiske dilemmaer med flere handlingsalternativer, viktig å tenke over ulike spørsmål før en handler. Dette kan være juridiske spørsmål, som vil si om den alternative handlingen en har sett for seg er lovlig. Spørsmål om identitet blir også viktig, og vil si om handlingsalternativet er i samsvar med verdiene våre. Om det er det riktig, vil være et viktig moralsk spørsmål en stiller seg i tillegg til om handlingsalternativet lar seg begrunne, som vil være sentralt spørsmål innen etikken.

6.0 Avslutning

6.1 Oppsummering

Hovedpunktene i oppgavens drøftingsdel har vært hvordan Facebook kan fungere som et nettsamfunn for lettere psykisk utviklingshemmede og hvordan det kan gi positive og/eller negative følger som nettsamfunn. De sosiale ferdighetene står sentralt og det ser ut til at de er avgjørende for hvorvidt Facebook blir en positiv eller negativ erfaring. Det ser ut til at kunnskap om nettvett og personvern er viktig å inneha, fordi Facebook krever en del av denne spesifikke kunnskapen. Dette muligens fordi Facebook har egne normer og verdier som igjen vil kreve en del ressurser og ferdigheter.

I drøftingen kan det se ut til at reduserte sosiale ferdigheter kan påvirke målgruppens erfaringer med Facebook, av negativ art. Sosiale ferdigheter handler mye om å kunne forstå sosiale sammenhenger. Sosiale sammenhenger innebærer som vist til i teoridelen og i drøftingen normer, verdier og hva som er akseptabelt. De sosiale sammenhengene kan variere i stor grad. I arbeid med mennesker med lettere psykisk utviklingshemming, kan det være avgjørende med god opplæring og veiledning for at brukeren skal kunne ha mulighet til å oppnå mestring i å anvende nettsamfunnet. Jeg har vist til to eksempler der det ser ut til at lettere psykisk utviklingshemmede med Facebook profil, har møtt stigmatisering av medlemmer i nettsamfunnet. En bruker ble også utenfor nettsamfunnet utsatt for negativ omtale, tilsynelatende på grunn av avvikende oppførsel på nettsamfunnet.

Ut i fra drøftingen kan en oppsummert si at Facebook på den positive siden virker til å være et verktøy lettere psykisk utviklingshemmede anvender for å øke sitt sosiale nettverk eller et verktøy de kan anvende for å vedlikeholde og opprettholde kontakt med allerede etablert nettverk. Spesielt positivt er dette i drøftingen for de innen målgruppen som bor i små kommuner eller de, som vist til i eksempel, som har vært på folkehøgskole der de har truffet mange nye mennesker. Som det fremkommer av drøftingen vil Facebook på den ene siden også kunne gi den lettere utviklingshemmede mulighet for anerkjennelse og deltakelse i et fellesskap, mens det på en annen side kan gi mulighet for øvelse i sosial utøvelse, personlig utvikling og økt sosial kompetanse.

I drøftingen har også personalets rolle vært viktig å ta opp, da denne rollen ser ut til å være viktig når det gjelder målgruppens mulighet til å forstå nettsamfunnets mange funksjoner. Det kommer frem at personalet kan være usikre i forhold til Facebook, og at fokuset på brukernes anvendelse av nettsamfunnet av den grunn kan bli mindre. Ethiske dilemmaer en møter, og valg en tar i arbeid med mennesker med lettere psykisk utviklingshemming, kan også se ut til å påvirke målgruppen i forhold til Facebook som nettsamfunn og følgene det gir.

6.2 Konklusjon

”Hvordan kan Facebook gi positive og/eller negative følger som nettsamfunn for mennesker med lettere psykisk utviklingshemming?”

Gjennom arbeidet med denne Bachelor oppgaven har jeg forsøkt å beskrive og diskutere forholdet mellom nettsamfunnet Facebook, målgruppen lettere psykisk utviklingshemmede og følger anvendelse av nettsamfunnet kan gi dem. Å inneha sosiale ferdigheter, skiller seg ut som svært avgjørende, når det kommer hvilke følger nettsamfunnet kan komme til å gi målgruppen. Sosiale ferdigheter blir aktuelt i forhold til Facebook fordi Facebook er et samfunn med egne normer og regler. Hvordan en skal oppføre seg, hva som er riktig å gjøre der, hvordan man skal ta kontakt og med hvem man skal ta kontakt med, er noe av det som inngår i verdiene og normene.

For utviklingshemmede som innehar kunnskap om regler og normer på Facebook, og som mestrer de sosiale ferdighetene som kreves også når det kommer til utøvelsen, vil anvendelse av nettsamfunnet gi flere positive følger. Jeg kommer også frem til at hvis kunnskap om personvern og nettvett er til stede, så gir Facebook positive følger for mange mennesker med lettere psykisk utviklingshemmede. Tar jeg for meg den helhetlige arbeidsmodellen og setter målgruppen i midten av den, vil målgruppens anvendelse av Facebook gi positive følger på de tre nivåene som omgir og påvirker dem.

De tre nivåene består av; individnivå, gruppenivå, og samfunns/systemnivå. På individnivå gir Facebook som sagt tidligere brukere med lettere psykisk utviklingshemming økt nettverk, nye interesser, økt sosial kompetanse, aksept og synlighet. På gruppenivå gir kanskje Facebook mulighet til å få synliggjort seg, ytre meninger, og mulighet for å kunne

være med på å påvirke ved å være medlem i ulike grupper, i kampanjer og så videre. På samfunns og systemnivå kan brukeren melde seg inn i ulike politiske grupper, og være med å påvirke avgjørelser, holdninger og lignende gjennom gruppene.

Økt sosialt nettverk, der en har jevnlig kontakt med andre er en følge. Et enda sterkere nettverk, av det som allerede er etablert, er en annen. Videre får brukere mulighet til å utfolde seg i et populært sosialt nettverk på lik linje med andre. Dette kan gi positive følger som at en blir normalisert og akseptert av andre. Er man fra et mindre sted, der det ikke er like enkelt å holde kontakt med utflyttede venner og familie, kan Facebook gi mulighet for at det blir enklere å nå andre mennesker. Er man for eksempel flink til å ta bilder, kan Facebook gi anerkjennelse og ros.

Som det kommer frem i drøftingen kan personer med lettere psykisk utviklingshemming i enkelte tilfeller ha utviklet samhandlingsvansker på grunn av få hobbyer, få venner, og for lite kjennskap til de mer eller mindre ubevisste normer og regler som regulerer det sosiale samspillet. Facebook kan for noen bli en hobby, gi flere venner og større kjennskap til ferdighetene som reguleres av normer og regler i sosiale samspill. Følgene dette gir er kanskje i det store og hele følelse av deltakelse, trening på å mestre sosiale ferdigheter samt økt livskvalitet for noen som fra før ikke hadde muligheten til å oppleve de positive følgene Facebook gir.

Når det kommer til de negative følgene Facebook kan gi for mennesker med lettere psykisk utviklingshemming, skiller misbruk, mobbing og stigmatisering seg ut som de mest sentrale følgene. Det som da kommer frem er den gjensidige påvirkningen som en ser er der mellom den lettere psykisk utviklingshemmede, samfunnets krav og ressurser, samt vi som arbeider med brukeren i forhold til veiledning og oppfølging. Med dette mener jeg utgangspunktet målgruppen har av ferdigheter og kompetanse, i forhold til de kravene samfunnet stiller.

På den ene siden kan kravene som samfunnet stiller på nettsamfunnet være så store at den utviklingshemmede ikke har muligheter for mestring. I tillegg til at personalet til den utviklingshemmede ikke tilrettelegger og veileder han/henne. På en annen side kan vi som arbeider med den utviklingshemmede øke den sosiale kompetansen og forståelsen av

nettrett og personvern, slik at den utviklingshemmede har mulighet til å mestre kravene samfunnet stiller.

Ut i fra det som er nevnt over, kan en se at Facebook er krevende i forhold til opplæring og støtte. Facebook er et stort system og krever at personalet følger med og veileder brukerne i tillegg til at de selv kjenner til data og teknologi. En bør nok ha innarbeidet nettrettregler i arbeid med lettere psykisk utviklingshemmede, enten i form av regler som henger på veggen eller i form sosiale historier eller lignende som lett huskes av brukerne. Dette fordi kunnskap om personvern og nettrett henger sammen og kan i stor grad påvirke følgene Facebook som nettsamfunn gir mennesker med lettere psykisk utviklingshemming.

6.3 Refleksjon

Det er spennende å se hvordan jeg gjennom arbeidet med alle delene som utgjør Bacheloren, har fått ny kunnskap og nye tanker rundt problemstillingen, som går ut over målene og rammene jeg satte meg i utgangspunktet. Av den grunn har arbeidet vært svært lærerikt ved at det har gitt meg nye baner å tenke i, gitt meg muligheten til å se utfordringer og muligheter for en målgruppe på et område som i utgangspunktet var helt nytt for meg, og kanskje også for veldig mange andre.

Ut i fra mitt nye ståsted tenker jeg at lettere psykisk utviklingshemmede gjennom å være medlemmer på Facebook, blir enda mer synlige som medlemmer av det totale samfunnet vi lever i. Kanskje utgjør det at brukermedvirkning i forhold til internett blir aktuelt, i tillegg til at de kan sette nettrett for utviklingshemmede i fokus i boliger og i samfunnet? Ut i fra dette blir kanskje Facebook et verktøy for å ytre seg og synliggjøre seg, på en arena mange enkelt mennesker, organisasjoner, politikere og flere har tilgang til? Facebook vil kanskje om noen år bli enda større, og om mulig viktigere, i veldig mange menneskers liv. Målgruppens medlemskap vil muligens føre til fokus på normalisering, brukermedvirkning og empowerment, som fra før av er sentrale elementer i arbeid med mennesker med utviklingshemming.

Jeg tenker at dagens samfunnsutvikling viser tegn til at fremtiden kommer til å bringe med seg mer teknologi og mange nye, kompliserte sosiale medier. De lettere psykisk

utviklingshemmede i dagens samfunn har muligens ut i fra den tankegangen stor nytte av deltakelse i den elektroniske verden vi befinner oss i. Øvelse i å delta på internett kan styrke dem på veien videre i livet. Samtidig, hvis det kommer flere sosiale medier i fremtiden, vil de ha trening og ferdigheter i å mestre dem. En kan for eksempel se på Second life, en virtuell verden i 3D som har nådd høyder i Norge og verden for øvrig (Wikipedia).

Høgskolen i Molde har gjort Second life verden kjent også for utviklingshemmede. I Second life skaper man sin egen figur som en kan kjøre bil med, danse og synge med, møte nye mennesker med styrt ut i fra hver enkelts egen interesse. Mennesker med funksjonsnedsettelse som for eksempel aldri har mulighet til å kunne bevege seg fritt uten rullestol, kan i denne verden kjøre bil og løpe rundt i skogen. Second life krever en del kompetanse på hvordan en skal anvende ulike funksjoner. Kanskje kan internett og nettsamfunn som Facebook bidra til at en holder seg oppdatert, slik at opplæring på for eksempel nye elektroniske verdener som Second life går lettere?

At mennesker med lettere psykisk utviklingshemming, og kanskje også andre med forskjellige diagnoser rundt om kring anvender Facebook og også Second life, er i mine øyne et tegn på at utviklingshemmede blir tatt imot av samfunnet og at de er en del av utviklingen som skjer rundt oss virtuelt. I tillegg er de automatisk med på samfunnsutviklingen. De kan se hva som opptar andre på sin egen alder og de kan dele interessene sine med andre mennesker. Ikke minst kan de gjennom Facebook og også Second life, skape eller bygge videre på sin egen identitet, på en litt annerledes måte.

Kanskje er den største gevinsten for lettere psykisk utviklingshemmede i forhold til anvendelsen av internett at de får lov til å delta, at de får øvelse i sosiale ferdigheter, økt sosial forståelse og ikke minst at de kan delta i et nettsamfunn skapt av andre og dem selv, i fellesskap.

Litteraturliste

Brodtkorb, Elisabeth, Reidun Norvoll, Marianne Rugkåsa (2001). *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. Oslo: Gyldendal Akademiske Forlag AS

Bunkholdt, Vigdis (2003). *Utviklingspsykologi*. Oslo: Universitetsforlaget

Dalland, Olav (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Drabløs, Johannes (2003). Sosialt nettverk. Styrka tilgang og tilknytning til sosialt fellesskap- ein veg til trivsel og helse. I: Eknes, Jarle (red.) (2003). *Utviklingshemming og psykisk helse*. s. 465-497 Oslo:Universitetsforlaget.

Eknes, Jarle (2003). *Utviklingshemming og psykisk helse*. Oslo: Universitetsforlaget

FO - Yrkesetisk studiehefte

Gundersen, Knut og luke moynahan (2006). *Nettverk og sosial kompetanse*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Melgård, Torhild (2003) *Utviklingshemming*. I Eknes, Jarle (red.) (2003) *Utviklingshemming og psykisk helse*. s. 11-32 Oslo: Universitetsforlaget

Selvvalgt pensum

Kløvstad, Vibeke og Tanja Storsul (2009). Vil du laste ned Web 2.0? I Røys, Heidi Grande (red.) (2009). *Delte meninger om nettets sosiale side*. s.17- 29 Oslo: Universitetsforlaget. 12s.

Kvalnes, Øyvind (2008) *Se gorillaen! Etikk i arbeid*. Oslo:Universitetsforlaget. 70s.

Marika Lûders (2010) Ung dom og deilig? Om ungdom og bruk av sosiale medier. I Clemet, Kristin og John O. Egeland (red.) (2010) *Til forsvar for personvernet*. s. 43-52 Oslo: Universitetsforlaget.

9s.

Røys, Heidi Grande (2009) *Delte meninger om nettets sosiale side*. Oslo: Universitetsforlaget.

5s.

Skinstad, Marianne (2008a). *Facebooks forunderlige verden. En kvalitativ undersøkelse av Facebook*. Masteroppgave. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

99s.

Skinstad, Marianne (2008b). *Bekjentskap på Facebook*. I: Impuls, Årg. 62, nr.3. s. 102-111.

10s.

Staksrud, Elisabeth (2009). Hva slags barn vil vi ha? I: Røys, Heidi Grande (red.) (2009) *Delte meninger om nettets sosiale side*. s.178- 191 Oslo: Universitetsforlaget.

12s.

Svendsen, Lars Fr. H. Svendsen (2010) Hvorfor personvern? Om frihet og retten til privatliv. I: Clemet, Kristin og John O. Egeland (red.) (2010) *Til forsvar for personvernet*. s.15-24 Oslo: Universitetsforlaget.

10s.

Internettkilder

Sosialbakers, *Facebook statistics*. På internett: <http://www.socialbakers.com/> (Lest 04.05.2011).

KITH medisinske kodeverk.1/2011. *Elektronisk søkeverktøy ICD-10 versjon 1 for 2011*
Utviklet av KITH på oppdrag fra Helsedirektoratet. På internett:
[http://finnkode.kith.no/2011/#\[icd10|ICD10SysDel\]-1|flow](http://finnkode.kith.no/2011/#[icd10|ICD10SysDel]-1|flow) (Lest 04.05.2011).

Linden Resarch, Inc (2003). *Second life* (online). Wikipedia. På internett:
http://no.wikipedia.org/wiki/Second_Life (Lest 24.05.2011).

Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming. NAKU. *Diagnose: Norsk forbund for utviklingshemmede NFU.* På internett: <http://naku.no/node/167> (Lest 03.05.2011).

Redd barnas hjemmeside. 02.09.2010. *Nettvett.* På internett:
<http://www.reddbarna.no/vaart-arbeid/barn-i-norge/nettvett> (Lest 08.05.2011).

Rudsli, Trond (17.03- 2011) *Dikt: Facebook.* På internett:
http://fortellinger.net/trond_rudsli (Lest: 09.05.2011)

Statistisk sentralbyrå. På internett: <http://www.ssb.no> (Lest: 04.05.2011)

Utdannings- og forskningsdepartementet. *Rammeplan for vernepleierstudiet* (2005) På internett:
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rammeplaner/Helse/Rammeplan_for_vernepleierutdanning_05.pdf (lest 13.05.2011).